

NOORSOO AJAKIRI

III. AASTAKÄIK

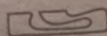
№ 5

PAASTUKUUL MCMXXI

TARTUS

Sisu.

Toibuden. Juhan Ritseson	leh.	99
Helged unenäod. Novell. H. Perandi	"	100
* * * Ed. Nukk	"	103
Missugusest kunstist tuleb kõige rohkem lugu pi- dada. Tõlk. V. Ernits	"	103
Oskuse ja vilumuse tähtsusest elus. E. Villardt	"	105
„Rõngassaar“. K. K.	"	106
Koolinoorsoole. J. Pert	"	113
Mõned väärnähtused meie õppurkonna elus. J. Nirk	"	116
Noorsoo karskusühingute registreerimise kohta. V. Ernits	"	117
Maiju Seppälä † V. Ernits	"	117
Kirjandusest.	"	118
Noorte ajakirjandus.	"	119
Kroonika.	"	122
„Noorte Püha“ üksikasjalisem kava ja üleüldised juhtnõõrid alatoimkondile	"	126
Küsimused.	"	128
Kostused.	"	128
Teadaanded.		
Kirjavastused.		

UUDISMAA.

NOORSOO AJAKIRI.

KOLMAS AASTAKÄIK.

№ 5.

TARTUS
PAASTUKUUL MCMXXI.

K. Mattiesen'i trükk, Tartus.

Toibuden.

1.

O, aeg mis surmaline oli kanda
Nüüd otsa saand, nüüd täiund tema salved.
Ma tänu-meelen jumalatel anda
Kui laps võin suud, neil kudrutellen palved.
O, aeg see surmaline oli kanda.

O, voolas veri aja kaussi rinnast
Meil kõigil, südameid vaid narmastaden
Kui ahervars sai kodutalust, linnast
Ja surid armastatud armastaden.
O, voolas veri aja kaussi rinnast.

O, palju ohkeid taevastesse küündub:
Kui sõrmed, korstnad majade luukerest
On needen ulatet; kõik sinna püündub
Kun pole haisu lämmest tuhast, verest.
O, palju ohkeid taevastesse küündub.

O, aeg, eel õitsengu sa rebistasid
Mu meeli nagu ärakant jalgrätte.
Vast leegistunud südant libistasid
Kui sepp sa rauda, elu solgi lätte.
O aeg, sa minu meeled rebistasid.

O, aeg mis surmaline oli kanda
Nüüd otsa saand, nüüd täiund tema salved.
Ma tänumeelen jumalatel anda
Kui laps võin suud, neil kudrutellen palved.
O, aeg see surmaline oli kanda.

2.

Mu uuestsünd — sest sõnast värelusen
Kui välk all selenenud taevaste
ja õnnest tulevases ärevusen
Mis saabub ööde järgi vaevaste.
Mu uuestsünd — sest sõnast värelusen.

*Kuis südant aja jalad tallasivad,
Nüüd paisub ta — rindahjun verisai;
On hajund kõik mis ajad kallasivad
Sest avaram hing veel kui meri lai.
Kuis südant aja jalad tallasivad.*

*On kaameil põskil vered pakkamisel
End ohverdaden jälle päikesell'.
Ah, kurbuse ja viha lakkamisel
Hing aeva laps on armas, väike, hell.
On kaameil põskil vered pakkamisel.*

*Ei hinge igaveseks kahutanud
Aeg kummaliselt julm. Kuis innuga
Mu meelte ojad üle vahutanud
Et siriskelen võidu linnuga.
Ei hinge igaveseks kahutanud.*

*Mu uuestsünd — sest sõnast värelusen
Kui välk all selenenud taevaste.
Ma õnnest tulevasest ärevusen
Mis saabub ööde järgi vaevaste.
Mu uuestsünd — sest sõnast värelusen.*

H. PERANDI.

Helged unenäod.

Novell.

(Lõpp).

Väljan põlesid laternad.

Päakohal oli tumesinine, peaaegu must talve taevas, kus sirasid miljonid tähed.

Uulitsad olid laiad ja peaaegu võõrad; majad aga paistsid lossidena. Ning imelik:

Kõik aknad olid valgustet nagu jõuluõhtul!

Hämmastunult astus maija.

Nägi:

Oli suuren punasen ruumin, nagu hurmavan õiskarikan, mis oli täis maasikate ja apelsiinide aroomi.

Laena rippus kumer võlv, kus põles tuhat päikest, nirstaden veripunaseid protuberantse säravasse õhku; kirjased koralliokstest kroonlühtrid, pilduden rubiinsädemeid helisevasse aroomi.

Raksuden langes miljon tähti vilkaina litreina põrgaten vastu õis-

karika hiigla helbeid, ning suistusid komeedid punasen valgusen, täristaden rohutirtsena omi haralisi sabu.

Oli kõigen midagi ebamääraselt punast ja vaanivat.

Sellen õotsuvan valguse meren heljusid liblikvalged nümfid joo-vastavi naistena, helged ja läbipaistvad, nagu valmind viinamarjad, nagu õhukesed klaaspallid, mida helladena riputakse jõulukuuse külge, jõulukuu hämaral õhtul.

Nagu unen nägi nümü, nii pisitillukest, kui lapse väikene sõrm, nõtket ja painduvat, kui angerjas pisarselgen veen, kerget ja vilgast nagu mägede hirv, hõrna ning valget nagu pudenev toome õis, nagu kirkav jaanik puhkeva sõnajala tuliõiel.

Siis aga ei olnud enam punast:

Kõik muutus korraga siniseks, nagu taevas üle Siinai mäe.

Õhk oli korraga palju selgem ja läbipaistvam ja sinine, sinine . .

Sinised liblikad heljusid helesiniste kuljuslilledede kohal, ning hõbe-tiivulised muusad pildusid üksteisele valgeid käsivarsi helmina ümber-kaela, ning naersid kuldkeralist, kuljuvat naeru . . .

Siis muutus kõik veel sinisemaks, nii siniseks, kui meri Põhja-maa fiordin.

Ent korraga veeresid sinised välgud vudiseva lainena üle kogu taeva, ilmusid taevale virmaliste helkiden miljon liikuvaid, hüplevaid ning siplevaid käsi ja jalgu ja siis korraga klirin, nagu paisataks sadanded kristall klaasid läikivalle parketile.

Määratu tulelaine haarab kogu taeva, sinine, sinine, nagu põle-taks punshi hiigla alustassil — ent siis lendlevad miljonid killud tirtsude parvena läbi õhu, põrgaten kokku üksteisega ning murenenen sinakalt hiilgavaks tolmuks! . . .

Trah!! . . .

Siis nägi end astuvat teekäiurina mööda halli maanteed.

Piki maanteed sirutid telefonipostid omi juurikkuivi kaelu suka-
varrastena sinisesse õhku.

Naersid luitund naeru, lõuad pärani, et paistsid õredad portsel-
laanvalged hambad, ja et kiunumine, hulumine ja undamine kajas vihurina kogu ääretul maal.

Hälli, lopeerguse lohena roomas tee mustrohelisse metsa, läbisten õotsuva ning rabeda roheluse, nagu madu hõljuva ning mureda mätta. Vingerdas edasi, mäest üles ja alla, läbi malestet põldruute mustri.

Ent siis muutus peenikeseks, nagu siidkiud, mida kerivad lõuna-maa naised hõbeeieliselt siidpähklilt.

Astus mööda maanteed, silinder kuklan, seljan frakkülikond ja jalan kollasest lakknahast kingad, mis olid tolmust muutund üleni halliks.

Ei mäletand, miks oli tulnud, kuidas ja kuna oli sattund siia! Teadis vaid, et rändab kas lõpmatuseni tuhakarva halli teed, vahel

huluvate ja undavate sukavarraste, kunni jõuab siniselle mäele, kus tee muutub ahtakeseks, kui õhukene merihein või „mustlase juus“, et on raske kõndi, nagu mõõga vahedal teral.

Ent siis kaob tee taevasse, hajub sinisesse õhumerre, muutuden kosmiliseks tolmuks, nii peeneks, nagu mateeria, millest sünnivad manglevan inspiratsjooonin hüplevad mõtted.

Rändas!

Maa hingas, mets kohises.

Sinine mägi hiilgas.

Kõndis mäest üles ja alla, läbi orge, mis päikese tõusten ja laskuden täitusid nektariga, mis oli valge kui piim ja kerge, kui pudsu.

Ning päike ja kuu, rüübaten nektarit, paistsid helgemini ja säravamini, kallaten mägede harjule purpurkulda!

Sinise mäe ümber heljus siis imeline valguse pärg!

Eino rändas:

Mäele ligineden sirelisilmine luuletaja tundis, kuidas muutusid ta liikmed selgeiks, läbipaistvaiks ja kergeiks, kui lumerääts jõuluõhtu säravalgen õhun.

Tundis, kuidas ta keha kaotas maise olemise, muutuden asraalseks udukoguks.

Jõudes aga mäele nägi, et ta käed pakatid, ning olid täis valgeid ja ujedaids hõisi.

Jõulupuu säraden nägi äkki säravast azuurist hendalle vastu tõusevat kahte suurt, sügavat ning kurba silmä, mille sügavusen õitsesid valged sirelid ning kiirgasid tähed.

Need olid Naima silmad!

Tuli Einole vastu astraalse kehana kuldliblikate ümbritseden.

Ta tuli vastu! . . .

Siis nad palmisid üksteisele kaela ümber käsivarred helged, kui virvad talve hommiku valgen härmavahun, lendes sinakalt hiilgava mateeriaana päikese siniste avaruste poole . . .

Sinine mägi helises ja laulis! . . .

Ning tema harjale kasvas suur, luikvalge aster, mille lumiseil narmail helkisid hõbedased tähed!

Ümber mäe aga tõusis pühade oreoline kullavärvine valgus! . . .

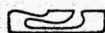
Oli hommik.

Eino ärkas.

Läbi aknakardinate tungis tuppa uje valguse kiir, kõdisten magaja hellunud palgeid.

Nägi:

Naise pigimustad juused paistsid sinakan hiilgusen! . . .

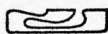

* * *

*Sõjapäevad on sügavad pehastused
elu põlismaane aastate palgis.
Kõik kurjuste kujukamad kehastused
õudude alabastris kalgis.*

*Tujude vormi suurelt segi on kallat
raua, liha ning verede tainastus.
Päivi teile totrusporidesse tallat
viimne ajudes vilkunud kainestus.*

*Tapuspäevad on sügavad pehastused
meie õududest heitumas hingis
kõik kurjuste kujukamad kehastused
Kelgivad frakkes, siidsukkis, lakkingis! . .*

Missugusest kunstist tuleb kõige rohkem lugu pidada.

(Soome küpsuseksami kirjutus kevadel 1911, kirjutanud Helmi Reiman (H. Neggo, † 1920). Ilmunud Soome paremate küpsuskirjutuste trükitud kogus.

Kunst on saadus inimkonna igatsemisest täielikkuse järele, selle püüdmisest luua midagi iseenesest paremat, ülemat, aatelisemat: Ilu, kunstilise täielikkuse igatsus on sama algupära kui jumalatarve; samuti kui viimane, püüab eelminegi nägivas ehk märgatavas kujus tuua esile sõnadega seletamata tundeid, isikustada seda, mida mõtegi ei suuda täielikult käsitada, mis ainult hämarana, kujutumana aavistusena liigub hinges. Kuid olgugi et kunsti aade on nii äretumas vastolus tõelikkusega, on sel, nagu usulgi, siiski määratumalt suur mõju tegelikku ellu: samuti kui hing kehaga, on elus aatelised mõjurid ühendet tegelikkudega, ja ainult mõlemate harmoonilise ühis-mõju kaudu võib inimkond harmooniliselt areneda. Kunst, ilu on see lõppemata jõuallikas, millest iga võitleja inimkonna suures sõjaväes võib ammutada uut noorust ja vaimustust, mille peeglistse vaadates ta võib paremini õppida tundma iseennast ja oma aega, ja millest ta saab selle läbi uut vaimustust püüda edasi, valguse poole; saab uusi aateid teostetavaiks elus.

Et kunst on kord nii tähtsal kohal inimkonna arenemisloos, peavad selle teenijad, preestrid, kes juhatavad rahvust ilu pühadelle allikatele, paljuiski suhteis olema täielikumad kui muud inimesed.

Kes võib juhatada omi kaasaeglaste kõrgete sihtide poole, heles-tada neile tulevikuaateid, see peab ise olema tulevikuinimene. Ta tundub omade kaasalglaste silmis üliinimesena, sest ta tunneb ja mõtleb nii kui inimesed kord, ehk vast aastasadade järele hakkavad tundma ja mõtlema — siis on tema nüüd nii piirituina tunduvad unistused samavõrra tunnustet tõed, sama loomulikud ja iseenesest selged asjad kui muinasaja geeniumide mõtlemistöö saadused meie jaoks.

Kui need tuletõrvikute kandjad suure edasipüüdva hulga ees isikustavad meile tulevikku, on teiste kunstnikkude suurim tähendus selles, et nad õpetavad meid tundma iseendid nii, nagu meie praegu oleme. Nad vaatavad elu linnuperspektiivilt, ja siis selgib neile paljugi meile arusaamatuid asjaolusid; nad heidavad valgust aja salapärasse pimedusse, helestavad meile inimhinge tuhanded salasopid ja õpetavad meile nii elu jauneimat ja tarvilikumat oskust: enesetundmist.

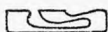
Kolmandad kunstnikud taas seisavad otsekui meie olemise algjuurtel. Nende hing on vastuvõtlik kõigile aimuste ja iseteadmata müstilise kartuse ja hirmu tundeile, mis kord põlistes metsades meie esivanemad vabisema panid. Nad on veel ühenduses müstiliste loodusjõududega ja salapärase hingolenditega, nad toovad meile terveid meile hinge algkodust, näitavad meile, kust meie oleme tulnud.

Nii annavad meile eri iseloomuga kunstnikud vaimlise selgroo, teevad meid iseteadvaiks inimesiks, näidates meile, kust tuleme, mida oleme ja kuhu püüame.

Et seda teha, ei tarvitse nad sugugi olla tendentsi orjad, pärised aadete eestvõitlejad. Vastuoks võib aristokraatlikum „l'art pour l'art“ mees kõigest oma ühistoimingu ja ühiste huvide halvaks pane-kust hoolimata palju suuremalgi määral kannustada inimkonda püüdma ülespoole kui mõni ebataideline tendentskirjanik oma käegakatsutavate tõdedega ja karjuvate liialdustega. Sest tõsise kunstniku eeldused ei ole hää tahtmine ja armastus asja vastu, vaid sügav, algupärane isik, missuguseid kasvab ainult neist, kes omade juurtega on sügaval kinni aja ja kodumaa pinnas. Sellepärast ei või tõsine kunstnik, kui haruldased ja eksootised tema meelkujud, kui isesugused ja võõrastutavad tema mõtted ka polekski, kunagi nii võõrduda omast rahvast ja ümbrusest, et ta lakkaks kaudselt või otsekohe mõjumast oma aja välisege arenemise päale — kui mitte enne surma, siis ainagi selle järele.

Eelmisest peaks selguma, missugusest kunstist tuleb kõige rohkem lugu pidada:

Niisugusest, mis (kuulugu see missugusse kunstiharru tahes), olgugi et ta on ülalpoolel käega katsutavast tõelikkusest ja päevaküsimuste mürast, olgugi et ta tihtigi kaob aadete ja unistuste pilvi ehk vajub alla müstilisuse pimedasse laande, heidab siiski valgust tõelikkusse, loob selgust äripäevaelugi püüetesse, ühiskondlikkudesse ja poliitilistesse küsimustesse. Tõlk. V. Ernits.

E. VILLARDT.

Oskuse ja vilumuse tähtsusest elus.

Tahaksin mõne sõna ütelda meie õppurite ülesannetest praeguses, vabas Eesti koolis. Neid ülesandeid peame tingimata teostama, kui tahame ellu astuda intelligentsina.

Kool ei suuda kõike. Ta annab meile tähtsama osa — teoreetilise hariduse. Teine külg aga — praktiline — kust saavutame selle? Siin peame ise appi tulema.

Endine veneaegne kool oli küll kool, kuid niisugune, mis paljugi soovida jättis.

Ei või ütelda, et selleaegne kool haridust ei annud. Ta andis seda küll, lahkudes koolist võis õppur seljatais teoreetiliselt, õige hääd haridust ellu kaasa viia, kuid mis edasi? Ei mõistetud saadud haridusega elus midagi pääle hakata. Puudus ainult teine lüli täielikus hariduses — praktika.

Endises koolis selle pääle rõhku ei pandud, ei tohitudki panna, sest et „seadused seda keelasid“. Sel ajal peeti hoopis teist asja tarvilisemaks — hingepäästmist, sest et see inimese pääle nürvalt mõjus, teda elulisest, rohkem reaalküsimusist kaugele juhtis, kuna aga praktilisest tegevusest „mässu“ kardeti, sest see oleks inimese silmad selle maise hädaoru tarviduste kohta avanud, mis aga sugugi tolleaegiste „riikliste“ huvidega kokkukõlas polnud. Loeti palju tarvilikumaks „hinge“ eest hoolitseda. Igapäev piiblitlugu ja katekismus, katekismus ja piiblitlugu, nii raisati tunde, päivi.

Elu on näidanud, et hinge eest hoolitsemine selleks ajaks jäägu, kui ihutarbed rahuldet, sest tühja kõhuga oh jumal, oh jumal häldes ja taevasse põgenevate palvetega ei jõuta kaugele. Kool peaks praktilise kasvatamise, elule ettevalmistamise säädma esimesele kohale ja kui ta seda ei suuda, siis on see õppurühingute tähtsaim ülesanne. Vähe sellest, et üles loeme, mis kool peaks tegema, vaid ka ise omal algatusel peame katsuma täita neid puudusi, mis veel aset leiavad praeguses koolis. Nii jäägu ka õpilaste ettevalmistamine praktilisele elule õppurühingute hooleks kunni kool sellekohaseid nõudeid ei rahulda.

Ei või pääliskaudsel mõtlemisel aimatagi, milline tähtsus on praktilisel vilumusel elus. Toon paar juhtumist, mille päältnägija ise olin:

Olin kusagil koosolekul. Koosoleku juhatajaks valiti hiljuti kihelkonnakooli lõpetanud noormees. Teie ei või aimatagi, millisesse piinliku seisukorda ta sattus, kui kõnetooli astus. See ei olnud enam kooli klass, see oli hoopis teine, temale võõras maailm, kuhu ta sattus. Omas ametis ei osanud ta midagi pääle hakata. Ei saanud sõnagi suust. Rahva seast kuuldusid pilkesõnad ja tagasihoitud naer. Ta ei osanud koosolekut juhatada, mida demokraatlikus riigis iga kodanik oskama peaks. Ja rahva silmis oli ta haritud mees! Mis aitab haridus üksi, kui praktiline alus ja vilumus puudub.

Praeguse demokraatlise valitsemisviisi juures, kus talusulasel võimalik ministriks, lihtsoldatil ohvitseriks saada, ei või valeds ajada, et seda kodanik ainult siis võib, kui tal praktiline haridus ja vilumus ei puudu.

Ilusaks näituseks selle üle võib tuua Ameerika Ühisriigid, mille ajalugu läbilehitudes suuri riigimehi leiame, kes enne puuraiujad olnud. Mitte teoreetiliste teadmiste rohkus, vaid oskus neid parajal kohal tarvitada on inimese elus mõõduandvad.

Kuid mis jaoks minna kaugele näitusi otsima, kui neid iga-päevses elus küll ja küll leidub. Otsekohene järeldus neist on aga see et ka meie, kui tahame tulevikus edukalt töötada mistahes alal peame juba koolipõlves käsitama kõike, mis elus tingimata tarvis läheb, nagu asjaajamist, raamatupidamist, koosolekute pidamist, revideerimist, ühiskauplemist jne., sest ainult sarnase tegevuse juures kasvavad iseteadvad, kohusetruud ja osavad kodanikud, inimesed, kes sünnivad sinna, kuhu nad looduse poolt määratud — ausa ühiskonna liikmeiks.

K. K.

„Rõngassar“.

Nõnda nimetavad Vabariigi Sõjakooli kasvandikud endi ajakirja, millest senni ilmud kolm nummert. Ajakiri on mitmeti huvitav ja omapärane, et ei saa mööda minna peatamata.

Esimese numbril alguses on toimetusel esitatud tahe, et „Rõngassar“ avaldaks kujukalt erilist ja tüüpilist sõjamehe mõtteviisi ja psüühikat, „tadelisena loomingona sünnitaks kristalle ymbritsevas kaoses, sest taides võiks kõigeparemini kajastuda yleelatav ajajärk.“ On kenake ja uudishimu hinges, lugedes sarnasist tegevussihetest, sest on tervil kui saadaks hakkama praeguse aja ja millegi erilise ning tüüpilise kujutamise-ga.

Kuid pea purunevad lootused ja avaneb kurb tõelisus, sest needki sõnad jäävad ainult sõnuks, nagu on kogu „Rõngassaar“ kirju sõnade jabürint.

On esinend rida autoreid väga „luuleliste“ ja peenkõlaliste „varjunimedega“, pakkudes lugijaile luulet, proosat, pamflette ja artikleid.

Rõngassaarlasist silmapaistvaim on Kusta Vesilo, kellelt ilmud rida luuletusi, väga erilisi endi laadilt. Pareim neist on vast „Talv uino“, kus edasiant uinuv vaikne esimeselumeaegne meeleolu, kujutades paralleelselt loodust ja uinuvat (mitte magavat) naist, mis kokku harmoneeruvad vaikseks idülliliseks pildiks. Lähedane „T.ule“ on teises numbris ilmud „Kollane meeleolu“, täis isesugust nukrust, mitte sügisist, nagu harilikult, vaid kevadist.

Järgmises luuletuses „Varjude tants“ muutub koloriit värvilisemaks, rahutumaks: paisates esile üksikuid pilte, milles Vesilo püüab näha varjude tantsu, kujutada kogu elu igavese ja lõpmata varjude tantsuna. Põrkab esile varjude tantsu karussellis „Daam tiladega“ ja mopsi koerakesega, mis on muide kenake karrikatuur, üks väheseist tõist kolmes kaustikus, kus ei langeta naise ette põlvili mudasse, kisendades oo-sid ja ah-sid seelikute poole. Kahjuks jäänd karrikatuurile Vesilole omane „ilus“ dekoratsioon, mis paneb kahtlema, kas pole mitte joonistet armasama portree atribuutidega.

Kuid kahvatab mõte ja kontuurid, ning tormavad esile sõnade rohutiitsu palved. „Hetkes“ on paisat segi à la Barbarus viina okse, mõkitav ja ökitav jumal, palvetanted ning nende tütre, kes ülistavad „fauni punahuulte myrki“. Mida on tahet kõige sellega öelda, on väga tume. Kui see tahab olla praeguse aja kujutus, siis igatahes palju õnnetum, kui Barbarusel, kes näikse olevat suures lugupidamises rõngassaarlasil.

Kuid pole selle luuletusega veel lõppend sõnade ja pildikillukeste tants, vaid see näib aina hoogu võtvat „Nukrais meloodiais“ ja „Valgeis ahves“. Lugesdes lillalisi sõnu „Nukrais meloodiais“, kus kujutet üksikud pildid ja sidemetud mõtteraasukesed, on tundmus kui vaatleks kodukoet põrandvaipa — on kirjud värvid segi pillat, vaip on „ilus“ ja kirju kui Lihavõtte muna, kuid kunstteos siiski mitte.

Kui hää võrdleja võib ta inimesi ka valgeina ahveina kujutada, ning seda teebki ta luuletuses „Valged ahvid“, kus ta jällegi kõigepäält laseb silme eest mööda kinolindina rea pilte, kus on tegevad valged ahvid (-inimesed), kes sõidavad muidugi autos, maalivad, tantsivad, ja lüpsavad lehma, suplevad jne. jne. ning Vesilo hüüab ikka imestanult „oo“ ning „o“ ja teeb kõiksuguseid muid märkusi, lausudes lõpuks, kui ta on konstateerind, et see kõik on väga kummaline, et on tuhat ahvi, miljonituhad, et neid võib ka nimetada šimpanseedeks, pärdikuks, — „kes teab, kes väikseks, suu-

reks ahviks määrat“. Võib olla, on selles luuletuses autori elukutse otsimisheitlused kujutat?! Kuid ma pean kisendama ühes autoriga ahastuses taevaste ja oksendavi jumalate poole, et nad aitaks leida omapärasust ning tüübilist sõjameheliikkust selles haledas melankoolias, vintslemises ja ohkamises.

Aga ei lõpe Vesilo kisendused, nagu ei lõpe õli kruusist. Ta jätkab seda proosatöökeses „Õõ syndmustik“. Leiame kadeti unistavat merikaldal süreenest, kuid teda eksitavad kajakad ja kalapaadid ning ta peab neid nähes ikka autona „oo“ hüüdma. Kahjuks on süreeneist unistamine liiga vana ja seda näib ka Vesilo märkavat ja ta tellib esile lihase naise — see modernim! Ning järgneb tants, suudlused, juurdlused naise pesu üle . . .

Viimases numbris on Vesilo tahtnud midagi muud, nn. „yleelatavat ajajärku“ kujutada, kuid see on tunnistuseks, kuivõrd saamatud on rõngassaarlased sel alal. Ta luuletuses „Veristet sõbrale“ hurjutab „kahupääd“, „linalakka“, kellele meeldib inimesi-tapp, ning sõimab selle eest teda sõgesikuks, võllaroaks. Kõigist ponnistusist hoolimata ei tunne seda luuletust lugedes mingisugust õuduse tunnet tapahimulise pärast, jumala eest ei tunne!

Sama kahvatu on riimitud protokoll „Äripäev“ äripäivasist toimetust, mis üksteise järele ritta säet. On kahju, et rõngassaarlased, „hardad hinged“, „punakollase hulluse ja protesti kandjad“ ei mõista näha endi geniuse kõrguselt äripäivust vaid lihtsureliku silmaga. Vürtsiks on muidugi paar rida daamest, autodest ja paikesist ärimehes hinges. Neist viimaseist luuletustest on kadund „punakollane hullumeelsus“, ning järele pole jäänd õieti mitte midagi. Seepärast pidage kinni sellestki, et mitte jääda tühjaks ja puiseks nagu traatbukett, millelt rebit paberist õied.

„Rõngassaare“ puht sõnapildurina ja Joh. Barbaruse epigoonina esineb A. Frivol. On otse geniaalne ta luuletus „Impromtu“ suurte kisendavi sõnuga, nagu „bakhanaal“, „bokaal“, „Vesta“, „Merkuur“, „Apollo“ . . . Arvan tarvilise olevat tsiteerida selle luuletuse täielikult, et võiks otsustada lugijad ise, sest on ränk analüseeri sarnast teost:

„Loll hirvituste igavene bakhanaal,
lärm Vesta templis. Proosalik Merkuur
saand omal liiga luulelikke õpilasi!

Fuih! Tyhjendet saab lõbude bokaal
ja joodud viin — see kõige kurja juur;
Apollo kojas joobnud tytarlapsi!

Kontrast missugune? Kas syydi Maupassant?
Või „Pohjan Poja“ sihvakas kontuur?
Ah, kuidas karvustaks banaalseid koolilapsi!

On raske mõista, milleks jooanud tütarlapsed, lõbude bokaalid — ja äkki Maupassant ning „Pohjan Poja“ sihvakas kontuur ja — isu karvustada banaalseid koolilapsi!?

Samasugune sõnumäng on „Nox bibendi“, kust leiame jällegi mõnegilt moodsalt kirjanikult lainat sõnad „hurmavad roosid“, „metsik bakhanaal“ — vaene Frivol, ta ikka hädas bakhanaaliga!

Viimses luuletuses „Õine härmatis“ puuduvad sõnakõlinad ja luuletus saand kahvatu ning banaalne. Ta riimiks tarvitand isegi sarnast metafoori nagu „külmataat“.

Autor nimetab omi luuletusi kokku „Nooruse repertuaarist“. On kahju, häbi, et nooruse repertuaaris on ainult sõnad. Nooruselle on küll paljugi lubatud, kuid ainult sõnade loopimine on siiski liiga odav. Ja kõlab eneseirooniana „Impromtu“ algusakkord „Loll hirvituste igavene bakhanaal“, sest on tõesti loll igavesti karjuda bakhanaal, bokaal ja bakhanaal ning bokaal.

Äsja käsitlet autori truud kaasvõitlejad on Ilmari Sardo ja Felix Faun, kes valind avaldusvormiks proosa. Kuid need proosakatkekesed on väga sarnased luuletusiga, on luulelised meeleolukesed, imekirjud loodusraasukesed ja veidrad inimsiluetid nende ees jorutavad väntpillina fantaasia närvilisest tuksumisest ja punakollasest hullusest. On sedavõrd sarnased need tööd, et võib pidada ühe autori omiks. Nad seletavad ühtemoodi tähtsa näoga filosoofest, koerakoonlasist, futuristest, soolikaist, naisist — üldse asjust, mis sünnitavad hiigla lärmi, et õnnetus lugijad jäävad ära näost imevõimu imetlusel, millega varustet autorid.

Lugegem Ilmari Sardo „Loobumust“ ja meid haaravad suured üllatused. „Äsja, oli päev ja hõhetav palavik tulilille sajus, äsja hullumeelsuse jalaastumised yha julmid yle pyhaduste, yle pikakoivalise kõhna tarkuse — punakollase hulluse võidukäik yle tyytava geniaalsuse“. On nagu oleks võõras mees pääsend August Gailiti väntpilli kallale ja lasknud lood valla, noodid küll segi, kuid gailitilikku lärmi on siiski. Tõesti, kui hirmsaid asju võib sündida igapäise taeva all, nagu hullumeelsuse jalaastumisi üle pühaduste, punakollase hulluse võidukäike üle tüütava geniaalsuse... Pääselle autor teind uue leiduse, et hullus pole mitte kollane, nagu Gailit arvab, vaid punakollane ja et geniaalsus on ikka tüütav asi küll.

Oma pool-ilukirjanduslises kirjutuses * * * lausub Sardo: „olen minagi armastund kaosesse ja juhuste mängu, annan vabaduse tollele yrgjõule, mille teenus on kõik suurteod ja looming, juhused ja kaos!“ ning saame aru, miks on autori ilm sarnane — ta armastab kaost, laseb yrgjõul juhti enda mõtteid, ta ei või sallida tardund vaikust. Sama yrgjõu juhitud näeb ta ka merisõitjat, kes sööstab tundmata kaugusisse, sõdurit, kes tormab vastu surmale, vaimukangelasi, kes „lõkendavas hullumeelsuses, fosforkollases säras ring-

levad mõttemere lainetuis“, „vaevlevad suurlinna kohvimajades põledes tõrvikotena, särades rakettena, olles põglikud elotarkuse vastu“ jne. jne. — läbi ja läbi imelikud mehed on Sardo kangelased, kes peavad tingimata olema hullumeelsed ja särama August Gailiti vosvortõbisena madrusena.

Pamfletis „Vivat pajazzo!“ tungib ta kallale roosanõlisele poisile, kes hüpleb ja kombineerib kõiksugu poose, avab tunde neidude jalgade ees, üldse on samasugusi kalduvusiga kui rõngassaarlased. Kas ongi autor tahtnud kujutella oma seltsimehi või on ta seda kogemata teind — kuid see on ükskõik! Otse geniaalselt on Sardo näind kõigi rõngassaarlaste vigu ja puudusi, tühjust maskide taga. Stiililt pole pamflett õnnestand ja pakut kujud saand lamedad, kuna pamflett peab just lõikav olema.

Lahkuminevad eelmisist tõist on ta proosaluuletus „Mets“ ja dekoratiivne novell „Nukker Däämon“. Esimeses neist maalib õudse metsa pildi, mis on uus nähtus Sardo juures. On häid võrdlusi, puuduvad lööksõnad — ja mis peaks ühelt proosaluuletuselt veel nõudma! Tule tegemine metsas vanapaganate poolt on küll kaunis tuttav ja seda teab iga karjapoisski, kuid hää seegi, sest puudub vähemalt koketerii kõiksugu modernsusiga, mis kipuvad lämmatama magusa oksega. „Nukker Däämon“ on üks pikemaist ja ühtlasi kordaläinumaist proosatõist „Rõngassaaris“. On tabatav töö põhijoon, on ühtlus käsitluses, et võib saada selge ettekujutuse Nukrast Däämonist ja ta kannatusist, kui too enese armastaja kesk pidu tralli ja naiste naeru tõsiselt kahtles oma olemasolus, kui kerkis küsimus: „Olen ma, ehk ei ole mind mitte?“ Ja täis igatsust kordki tunda end määratumana suurusena Aegade Öö isandana, rändab ta läbi ilma, peatades kõrbes, kus leidis jälle enda rõõmu, elu armastuse, nähes liivas mineviku inimeste konte, et läks edasi kõrbeteed Rõõmsana Däämonina. Seda tööd lugedes näib, nagu oleks autorgi tüütund naisist ja leidnud enda, vaadates näkku elule omi tõsidusiga.

Faunilt, keda nii rängalt piitsutat „Vivat pajazzo“, on ilmund üli-faunline „Pimeda kamu“, kus ta esineb just sarnasena, nagu kujutab Sardo. Ta maalib noorestilikud dekoratsioonid autodega, tõldega ja kokketega, laseb barbaruslikult autodel tiirased koketid uulitsalle oksendada ning algab harilikku koketikesega nokitsemist, käseb lasta lendu tulikettad, hütida vilepillel, trummel ja pasunail . . .

Faun on kirjutand ka pamfletti „Kollane miraash“, kus muidugi kõige-päält marsib esile klounide, ahvide ja koerakoonlaste paraad. Pamflett on sihit kellegi mehe pihta, kes endast liigsuurel arvamisel, nimetades teda meistriks kõiki kanti, kes filosoferib, et kõhu soolikkeerdes pesitseb elu ja mõte.

Pisut vaiksem mees on A. Koern, kes kirjutand „Põua melankoolia“, kahjuks jällegi ainult pisikesse katkekesse, kus on edasiant põua range mee-

olu ja päikese piinav kõrvetus, sest on põuale omane melankoolia, ahastus hinges. Tuntavalt on autor tarvitand Kivikas'e stiili, mis tabat õnnelt.

„Kahes vinjetis“ on originaalseid võtteid käsitlusel. Kahjuks keerleb säälgil esimene osa kokettide ümber (Mees näeb neide teistega ja tunneb tuska, et ei saa olla nendega, vaid peab olema paekivist kambris, väljus õhetavast taevast eraldet ainult klaasiga). Hämaram on teine osa. Algusakkord on löödud paradoksaalne, kuu hõbeniite möödasõidust ja kassist ja lõpp marmortahvlite suudlusest, kuna keskpaigas vist kujutat Alhambra „Kahe õe“ saali (nii võib oletada).

Sama autori artikkel „Olukorra tingimised Eesti rahvaväe organiseerimise ja arenemise ajal“ on asjalik, kõrvulukustava hullumeelsete ja pajat-side lärmita. Meie sõjaväe tubliduse põhjused leiab autor, nagu J. Sardogi, olevat moraalsed, tung sõdida. Kahjuks on autor jätnud seletamata huvitava paradoksi, et enamlased ja sakslased, vaadates asjaoludele riikliselt mõeldes, on olnud kasutoovad. Ta tähendab ainult, et see on tingimata õige, kuid seda ei taha igäiks uskuda. „Modern lahingu“ arvustamiseks vaja sellekohaseid teadmisi, sest see töö on puhtteoreetiline.

Arvustuses „The Royal Military College Magazine and Record“ arvustab sama autor Inglise kuningliku Sõjakooli kasvandikkude ajakirja, leides selle olevat väga lahkumineva „Rõngassaarest“, sest esimeses domineeriv eriosa, mis sisaldab ohvitseriks ülendatud nimestikke, õnnesoove neile ja muid Sõjakooli puutuvaid teateid, kuna on kõigest neli luuletust, mis pühendet jalgpallile ja kadetile.

L. J. kirjutused „Taktilised õppused malevas“ ja „Ilmasõja kogemusi (Prantsuse kindrali Nivelle'i korraldusist)“ on enam vähem spetsiaal tähendusega. Autor muide soovitab sõjaväe korraldusel eeskuju võtta inglasilt ja prantslasilt, kasutada ilmasõja ning vabadussõja kogemusi („Takt. õp. sv.“).

Eraldet osa ajakirjas „Irved“ sisaldab enamasti Sõjakooli sisemisse ellu puutuvaid pamflette, mis enam vähem kohaliku tähtsusega. Irves „Kohvimaja“ on joonistet Sõjakooli kohviku karrikatuur. Muu seas jutustet „Rõngassaare“ sünnist, mille kohta tähendet, et just selles haruldaset väikses kohvikus võidigi luua „loitav unistusmaa täiusline Rõngassaar“, sest rõngaisse ja ringlemisse ahelduvat kogu maailma protsessid. Kahjuks on rõngassaarlased ühte rõngasse sattunud, nõnda et nad kõik haruldaset sarnased töilt. Ka on kokette samasse rõngasse sattund ja nende ümber peavad nad keerlema planeetena. Rõngassaarlased ise nimetavad endid hardaiks hingiks, punakollase hulluse ja „protesti kandjaiks idiootlik-geenius-ilmast“ — milline suurepärane autodefinitsioon.

Rõngassaarlasi püüab kaitsta ja selgitada J. Lindbaum kirjutuses „Rõngassaare“ № 1 ilmumise puhul ja raiub mahategijate vastu. Ta toonitab, et tahavad fikseerida meie aja inimesele iseloomulikku psüühikak

(Esimese numbriga eessõnas küll ainult sõjamehe) ja näeb endis võitlejaid rahu ja klassilise vastu, individualismi harrastajaid, kes ei tahagi võtta eesõigustet seisukohta. Kuid on seegi vana kordamine, ega pole midagi uut, nagu nad ise usuvad; on ju ükskõik kas jälgendada omis teis klassikuid või moderniste. Ka see on teada, kuis nad kujutavad meieaja inimest, kuis on nende psüühika õre ja raamatulik, mõtted ahtakesed ja virilad. Ta näeb vanades endi vastaseid, kuid lubatagu tähendada, et mitte ainult vanad vaid ka palju noori pole rahul rõngassaarlasiga. Edasi hüüab ta, et on villand vaatlemisest, kirjeldamisest ja konstateerimisest, kuid neil pole midagi positiivist selle asemele panna olnud. Ei saa ka öelda, et neil konstateerimised ja kirjeldused, isegi äärmisel kujul, oleks puudund (Vesilo — „Äripäev“, Sardo — „Mets“); samuti on raske leida iluõiste ümberhindamist, nagu autor leiab. Endi naerus näeb ta uut aja nägu, näeb selle võitlevat mõistusega. Tähendab — vivat pajazzo! Enda seisukohalt on rõngassaarlasel õigustet, kuna vist palju neid on, kes selle naeruga leppida ei taha ega üksteise üle naermisest midagi geniaalset ei leia, sest on just tähtis mille üle naerdakse. Naeru üleüldse on siiski „Rõngassaaris“ vähe, enam on ülistusi, vana teede tallamisi.

Ja käändes viimase numbriga viimase lehe, on hinges õre ja õõnes, nagu ajakiri isegi. On ainult pisut nukrust südames, et noorus on tühi kui trumm, mis võib ainult põriseda, on ainult papagoid, kes kisendavad sellest, mida kõigerohkem kuulnud. On tundmus, nagu oleks väljaastund tsirkusest, hirmsast klounide, väntpillide, trummide, koerakoonlaste ja võlts autode lärmist huluvi kõrvuga, klounide ja dekoratsioonide karjuvaist värvest valutavi silmiga, tuikava pääga kuulnud võltsist ja ülespuhutud mõtteist, kui seebimullid. On nähtud mõttetuid, õõnsaid maske, aimat poose, kuulnud tüütuseni korduvat naiste ülistust. — On's selles praeguse aja hing, nagu sooviti eessõnas? — On olnud ainult naised, needki kopeeritud, tüübid, mida võib leida kirjandusest sadasid. Huvitab ainult naiste välimus, pesu, kuid hing, see avaldub ainult selles, et nad nukraks saavad, kui ei „vea“. Ja kadetid nokitsevad koketikesiga, asetavad nad ebajumala pukile, puistavad neile lilli, lasevad tampida lõhki lambanahksed trummid ning lennata ülesse rakettel, nimetades endid hardaiks hingiks, protesti kandjaiks (?!).

Ja lõpuks peab tunnistama, et „Rõngassaar“ on küll kadetlik, kuid mitte sõjamehelik; on nii palju odavat edvistust ja kelkimist naiste, autode, okse, purjus jumalate ja uuskeelega. Läbi uute priismide oleks pidand nägema ilma elu, mitte läbi klounide odava puudritolmu.

Toimetuse järelmärkus: Käesolevale kirjutusele on lubatud nii rohkesti ruumi mitte kui ainult arvustusele, vaid kui üldhuvitavale kirjanduslisele artiklile. Ruumi oodates on ta tublisti viibind.

Koolinoorsoole.

Lubatagu õppurkonna eluküsimusis sõna võtta isikul väljaspool kooli, kuid kes on ise läbi elanud terve rea koolinoorsoo arenemisjärke.

Olen isiklikult tegev olnud Eesti õppurkonna organiseerimise algusest, s. o. tsarismi langemisest Venemaal. Kohe kutsuti Tallinnas toleaege poeglase Aleksandri gümn. initsiatiivrühma algatusel ülelinnaline õpilaste esitajate koosolek (Ученническое заседание) kokku, mis ka hiilgavalt õnnestas. Vabanesid ju kõik surve alt ja noorus tahtis nüüd vabana oma jõudu katsuda. Sarnaseid istumisi oli ainult (?) kaks. Teatavasti surusid sakslased siis liinil päale ja laevastik püüdis Haapsalu all läbi murda. Kroonu koolid evakueeriti Venemaale ja nendega ühes sõitsid ka vanemad õpilased. Jäime kui pääta ja algas kiratsemine. Siiski, organiseerimise lõket ei lastud sumbuda. Mainit istumiste teenuseks oli siiski see (enne evakueerimist), et välja tööteti õppurkonna organiseerimise põhikiri, mis aluse pani kaua-aegele tegevusele. Selle järele moodusteti igas koolis kooli komiteed (kui ma nimega mitte ei eksi) õpilasist, vist alates viiendast klassist. Selle komitee ülesanne oli siis pääasjalikult õpilaste eestkostjaks ja vahemeheks olla õpetajate ja pädagoogika nõukogu ees. Ka anti iga komitee liikme eestkostmise või hoolitsemise alla üks alam klass. Päale kõige tundus põhikirjast, et see komitee koolis ülevõimu enese kätte õpetajailt püüdis. „Kool on õpilased, mitte aga õpetajad“ — sõnasid esitajad.

Õpilaste keskorgaaniks jäi aga keskesitus, kuhu igast koolist vanemad klassid oma esitajad saatsid.

Nagu juba tähendasin, sõitsid põhikirja kokkusäädjad ära ja põhikiri ise läks kaduma. Tuli uuesti alata, koolide esitajad kokku kutsuda aja pöörasel keerlemisel. Tööd takistas täielik vastutulematuse õpetajate ja koolide juhatajate poolt. Tuli joosta terve Tallinna koolid läbi, et koosolekuks kusagil nurka saada. Ei lubatud lihtsalt. Nii heideldes jõuti viimaks nii kaugele, mäletan, see oli päale jõulusid 1918, kui ühel esitajate koosolekul võeti uus põhikiri vastu ja moodusteti õpilaste keskkomitee. Põhikiri oli hoopis teises redaktsjooonis. Oli ka põhimõtteline vahe. Selle järele asusid igas koolis koolikomiteed, siis klassikomiteed. Koolikomitee saatis oma esitajad kesk komiteese. Muidugi mõisteti nende komiteede ülesannete all juba õpetajate tegude revideerimist, arvustust ja ülemvalitsemist.

Samana elas Tallinna õppurkond enamlaste valitsuse ajal. Keskkomitee omas aga nüüd suuremad piirid kui kunagi õppurkonna esitusel olnud. Kõige päält võttis ta oma esitajate kaudu kooli kor-

raldustest linna hariduskomitees osa. Siis saadeti esitajad Vene rahvaülikooli valitsusse ja muisse asutussisse.

Välises esituses, tähendab „keskkomitees“ oli enamlaste valitsuse ajal täieline hoog sees. Ka jõuti siis õpilaste kodu asjus, mis praegu lahendamata, nii kaugele et order juba linnavalitsuselt välja antud oli „Passashi“ ruume eneselle saada.

Õnnetuseks sõitsid sakslased sisse ja meie keskkomitee oli jäljeta mää päält pühitud.

Olukord oli väljakannatamata, ringi kuuludus, et väljaspool on midagi sündimas ja õppurkond ärgas uuesti oma organiseerimistööd, et jõuna astuda vastu valitsevale olukorrale. Peab tähendama, et see aeg organiseerimine kõige raskem ja teatava hädaohuga seotud oli. Siit saadik ainult kavatsuseks jäänud õpilaste ajakiri hakkas schapirografeeritult järjekindlalt ilmuma, mida siis kõikides koolides salaja loeti. Ajajooksul kasvab selle mõtte ülesvõtja initsiatiiv rühm juba põrandaaluseks õppurkonna esituseks. Tööteti palavlikuliselt, nagu põranda all kunagi. Oldi ühenduses Eesti õpetajatega. Kuid teatav informatsioon ei puudunud ka Ajutise Valitsuse liigete poolt.

Saksa kool tekitas sarnase olukorra, et võimata oli edasi minna. Tekkisid koolides korratused koolivalitsuste vastu: nii kuulutas poeglase kommerts-kooli viimane klass Itaalia streigi välja, kus õpilased ainult vaikimisega õpetajate küsimuste pääle vastasid. Asi kujunes nii kaugele, et see viimane klass kinni pandi. Samal ajal tagandeti linna tütarlaste gümn. Eesti soost õpilaste lugupeetud juhataja ja määrati sakslane. Õpilased protesteerisid. Ei kuulatud. Üks heideti isegi koolist välja.

Silmas pidades sarnast võimatut olukorda, otsustas õpilaste keskesitus kuulutada välja õpilaste ühepäevalise streigi. Määratud päeva hommikul ilmusid õpilaste esitajad koolidesse ja nõudsid koolitöö seismajätmist. Nii streigiti Tallinnas sakslaste valitsuse ajal. Samal päeval tulid ka töölised osaliselt tehastest välja ja nõudsid olukorra muutmist. Tallinn kihas nagu revolutsiooni ajal kunagi. Uulitsail liikusid rahva parved, kuuludus marseljeesi helisid. Raatuse ees peeti suurt rahvakoosolekut¹⁾.

Valitsuse võimud Preisi junkrutega ja Seckendorfiga eesotsas pidasid nõu, kas minna sõjariistadega rahustama. Nõu jäi siiski teostamata. Igal pool liikusid hallid Preisi patrullid teraskiivrites ja püssid täakidega õlgadel.

Meie võitsime. Saksa koolivalitsus andis järele. Määrati mainit koolidesse Eesti juhatajad ja koolitöö läks edasi. Need olid esimesed

1) Kas see ei olnud enne saksa võimu langemist? Toim.

avalikud katsed murda valitsevat olukorda. Need olid esimesed Vaba Riigi rajajad — jällegi noored, veel koolipinkidelt.

Järgnes olukord, mis ka praegu valitsemas. Nagu kõigil teada, kutsuti ülemaaline õpilaste kongress ka kohe kokku — Tartu, kus vastu võeti koolinoorsoo põhiseadus, mis Tallinnas umbes enamlaste aegul töötas. Mis on suutnud keskbürood ära teha, seda teavad vist kõik. On see ju lähem minevik. Muutunud oli olukord, kus sarnaselt töötada võimalik oli. Keskbüroo jäi õhku rippuma kõigi oma lubaduste ja suurte sõnade pääle vaatamata.

Ja polnud tema süü — õppurkonnal polnud midagi sarnaselt teha, nagu ta mõtles ja omale ümbruse lõi. Kibedalt tundus see Tallinnas. Ühtlasi peab tähendama, et Tallinna õppurkond oma kõige täiemale, kõige kõrgemale astmele jõudis keskbüroo ajal. Töötas ajakiri. Töötasid juba mõttlikud pääd ja kõige selle vaimliseks hiilguseks sai Harjumaa õppurkonna II kongress, kus vana eitati ja põhismõtted (kahjuks ainult põhjusemõtted! Toim.) uueks ühinemiseks, organiseerimiseks üles seati. Kuid siit algab Tallinna õppurkonna sisemise jõu lagunemine. Paratamata põhjustel lahkuvad mitmed teised, kes siitsaadik eesrinnas käisid, pööravad selja kui käega lüües, kõik on asjata. Õigus, need jõudsid juba kooliraamidest kõrgemale, välja kus ruum lähem. Decadence tundus ka kohe. Asemelle ilmusid uued, kelledel puudus vilumus, arenemisest arusaamine. Sõnadeks jäid need ilusad mõtted, mis kongressil kuuldi. Algab kiratsemist sama keskbüroo, ainult uue nime all „Keskliit“. Täie õigusega ütlid Tartu esitajad, et Tallinnlased ei tea, mis tahavad. Kuid põhjus oli mujal. Siiski, oli ju tagajärgi. II Ülemaaline kongress, võttis, vastu uue põhikirja. Kuidas kujunevad nüüd lood, seda näitab tulevik. Üks on aga kindel, tuleb jälle ülemaaline kongress üks kõik mitmes ja säeb uue konstitutsiooni. Nii on arenemine.

Tagasi vaadates märkame järgmist.

Suure revolutsiooni läbi vabanenud õppurkond püüab võimu koolis enese kätte. See oli ka arusaadav Vene koolis. Et sääl asjad halvad olid, on kindel. Juba sellest teadmisest oli palju abi kooli surve pehmemdamiseks, et õpilastel on oma organisatsioon.

Siis lõkendab noorsugu põrandaalustes ja ootab murrangut, valmistab uuestsündi. Sünnib iseseisev kodumaa, ja üks olnud õpilased Tallinnast need, kes esimestena Ajutise Valitsuse määrustega üle maa laiali valgusid, kui esimesed lõokesed, kuulutes kevadet. Ka sõja koledusis tunti õpilast, kui hääd sõdurit.

Nii meie näeme, et õppurkond on midagi teinud. On aja põletis-küsimusis ihu ja hingega kaasa elanud. Nooruses on põlevat jõudu. Tarvis on teda ainult osata tarvitada ja näidata õiget teed.

Mõned väärnähtused meie õppurkonna elus.

Viimaste aastate põrutavad sündmused, nagu sõda, revolutsioon ja temale järgnevad nähtused on imekiirelt meist mööda lennanud, ilma et aega oleks annud igas seisukohas orienteeruda. Ajaloo ratta kiirjooks on meie mõisted segi paisanud, ning see määratu hulk väärnähtusi, mis praegusel ajal pea igal sammul ette tuleb, kas ei ole need just sellest „segasest“ ajast tingitud?

Loomulikult vajutas see jõhker aeg ka õppurkonna pääle oma pitsati ja tõi terve rea pahesid nähtavalle.

Siinkohal tahaksin just tähelepanu juhtida ühe nähtuse pääle, mis viimasel ajal kaunis maad on võtnud. Nimelt on meil tekkinud iseäraline grupp õpilasi, kes iseennast päälääst jalatallani täis olles, midagi enese kohta enam maksvaks ei loe ja ilma valikuta absoluutselt kõik maha teeb, mis praegu olemas on ehk mida ette võtta kavatsetakse.

Võiks ehk veel kuidagi moodi leppida, kui need „edumeelised“ kõike seda ignoreerides, mis olemas on, näitaks uusi sihti ja teid, mida mööda käia. Nad ei ole aga vist isegi selle üle pääd murdnud ja, nagu näha, ei mõtlegi seda teha. Kes aga julgeb sõnakese vastu rääkida, seda süüdistetakse kohe „tagurluses“, „vanameelsuses“ jne.

Ei ole ju sugugi tarvis praegust korda ülistama hakata ja vigade ees silmi kinni pigistada, kuid on tarvis alati meeles pidada seda vääramatat tõtt, et üle õõ ei ole võimalik midagi püsivamat luua, küll aga ära lõhkuda. Kõik mis meil väärtuslikumat olemas, on kestva ja püsiva töö vili.

Iseäranis halvavalt mõjuvad sarnased anarhistilised võtted meie noorte organiseerimistöö pääle ja peletavad nii mõndagi noort algajat, veel enam-vähem arglikku töömeest, kõrvale, kes nende „kõike maha-tegijate“ mõnitusi ja hurjutamisi välja ei suuda kannatada.

Sarnane teguviis on lausa hukkamõistetav; ei seisa ju see kiht ammugi mitte niisugusel ideaalsel kõrgusel, et teiste pääle ülevalt alla vaadata, vaid ennemini ähvardab teda iga silmapilk uppumine enese haigutavasse tühjusesse.

Senni kaua, kui meie enamus sarnaste ükskõiksete käes on, kes kõige pääle käega löövad, ei suuda meie ettevõtted kunagi jalgu alla võtta ja on sunnitud endiselt edasi kiratsema.

See ei tohi aga igavesti nii jääda!

Noorsoo karskusühingute registreerimise kohta

on mitmel korral teateid päritud. Kõigile neile ja muile teadmiseks seletame siin, et haridusministri K. Treffneri aegu pandi maksma järgmine kord igasuguste koolinoorsoo ühingute registreerimise kohta.

Kõik ühingud, mis kuuluvad ühe kooli piirkonda, alluvad kooli juhatusele ja nõukogule, kes nende tegevuse eest juriidiliselt vastutab, kelle juures järjekult ka ühingud registreerida tulevad. Seega järgneb ühingute juriidiline olemasolu kooli juriidilisest olemas-olust, kelle kaitse all ühingud võivad tegevad olla.

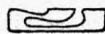
Ühingud, mis aga käsitavad terve linna või maakonna koole, alluvad linna- ehk maakonna koolivalitsustele ja registreeritakse nende juures. Üleriiklised õppurkorraldused aga alluvad haridusministeeriumile ja tulevad järjekult ka haridusministeeriumis registreerida.

See registreerimiskord võimaldab noorsoo karskusühingute asutamise ilma pikema jututa, kuna asi ainult omast koolist oleneb. See võimaldab nende asutamise ka ilma vilistlaskogudeta, kui vilistlasteks kohaseid inimesi kuigi palju ei leidu. Eri vilistlaskogude asemel võiksid siis õpetajad ja endised kooli lõpetajad ja muud noorsoo karskusasjast huvitet isikud vilistlasliigetena noorsoo karskusühingute liigete hulka kuuluda, mille kohta sellekohane muutus tuleks põhikirjas teha ¹⁾.

Loodan, et seda lihtsustet noorsoo karskusühingute asutamise viisi kõik need ära tarvitavad, kes senini sellega pole ühel ehk teisel põhjusel hakkama saanud.

Noorsoo karskusühingute tegevuskava — selle kõige tähsama küsimuse kohta nende elus ilmub loodetavasti lähemas tulevikus kadunud Soome laste karskustöö juhi Maiju Seppälä broshüür „Raittiustyö lasten ja murrosikäisten nuorukaisten keskuudessa“ (Karskustöö laste ja murdeaaliste noorte keskel). Sellest loodame hääd juhatust meie koolinoorsoo karskuspüüete sõpradelle.

V. Ernits.

Maiju Seppälä †

Selle aasta algul, 6. I. suri Helsingis üks tähtsam Soome noorsoo karskustöö juhataja, Dr. Matti Helenius-Seppälä öde Maiju Seppälä. Kuna üks tema paremaid teoseid, „Raittiustyö lasten ja murrosikäisten nuorukaisten keskuudessa“ („Karskustöö laste ja murdeaaliste noorte keskel“) loodetavasti varsti neiu Helmi Petti eesti keele tõlkes ilmub, siis on põhjust „Uudismaaski“ kadunu mälestusele mõni rida pühendada.

1) Sama on maksev ka kõigi teiste õppurühingute kohta. Toim.

Maiju Seppälä sündis 1877 a. Hämeenlinnas, käis Hämeenlinna tütarlaste koolis, ja Helsingi Jatkukoolis (üliskooli viivad kõrgemad klassid) kust ta Helsingi ülikooli astus. Hiljemini oli ta õpetajaks Forssas, siis Kouvola ühiskooli juhatajaks ja pääle selle Jyväskylä seminaari juhataja kohuste täitjaks. Õpetas Soome keelt, kirjandust ja Saksa keelt.

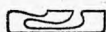
Juba lapsepõlves sai ta tuttavaks karskustööga. Hämeenlinnas avati tol korral Anna Liliuse poolt esimene karskuskool (s. o. korraldatud karskustunnid) Soomes, mille üheks usinamaks õpilaseks oli Maiju Seppälä. Hiljemini tutvunes ta karskusasjaga oma venna Matti ja selle abikaasa Alli Trygg'i kaudu. Ta oli tegev karskusseltsides, ringkonna komiteedes, Karskuse Sõprade (Kaittinden Ystävät) keskvalitsuses ja pärastpoole Soome õpetajate karskusliidu juhatajaks, samuti Karskussõprade laste karskustöö sekretäärriks.

Maiju Seppälä on mitmel korral väljamaail reisinud karskuskongressidel, muu seas läinud aastal Rootsisis. Ta on tõlkinud ja kirjutanud mitmed raamatud, muude seas eelpool nimetat käsiraamatu karskustöö kohta noorsoo seas, mis kuulub paremate hulka omal alal.

Karskustöös Soome noorsoo keskel on Maiju Seppäläl suured teened. Ta raamatu tõlke kaudu ulatavad need ka Eesti noorsoosse.

Omaviisi traagiline oli kadunu surm. Ta oli enne jõulu kliinikus olnud mingisuguse närvipalaviku pärast. Ta ei tahtnud aga puududa Soome Õpetajate Karskusliidu poolt korraldet karskuskursustelt pühade vaheajal, mille juhatajaks ta oli. Ta käis koguni ühes teiste õpetajatega külmal vanaasta viimasel päeval oma venna haual selle suurt elutööd aukartuses mälestamas. Säält lahkudes jäi ta aga raskemini haigeks, viidi haigemajasse, kus ta 6. I. suri, kohusetunde ja venna mälestuse austamise ohvrina. Rahu tema põrmule!

V. Ernits.

Kirjandusest.

Kuma. Viljandi Õhtukooli õppurkonna koguteos 1920. J. NurMBERGI trükk, Viljandis.

Alguses lubatagu lausu paar sõna tolle Viljandi õhtukooli enese kohta, mille õppurkond on maha saand ülalmainit „koguteosega“.

Kool asuteti ja algas tegevust 1919 a. sügisel ning oli mõeldud neile, kes õppimise ajal saand mõnesugusil põhjusil puuduliku alghariduse ja kes nüüd omi vabu, tööst ülejäänd minuteid selleks ära kasutada tahavad, et omi teadmisi laiendada. Õikidelle kooliskäimise võimaldamise mõttes oli õpeaeg mä... õhtuse aja pääle (kella 6-est alates.)

Tarvidus sellase kooli järele oli nähtav: õpilaste arv kasvas suuremaks, kui loota juleti.

Kooli tegevust algades puhkes — nagu see esialgses valmistustuhinas igal pool tavaline olnd — to „igakülgne enesearendamine“ õppurite keskel kiireima tempoga valla: Ilmusid (nagu kuulnud ja osalt ka näind olen,) mitmesugused väga „futuristlised“ päevakäsud igavärviliste (sinililla, roosa jne.) „momentide harrastajate“ poolt, korraldusid koosolekud, käisid käest kätte mitmesugused „Nalja Antsud“ jne.

Nii see kõik „arenes“ ja „edenes“ kunni viimaks „Kuma“ nimeline, trükitud koguteos ilmus.

Sisu?

Viletsad värvid lilledest, sumedaist õist, kirest ja suvest ning sügisest; siis: elutud, värvitud jälkuseni shabloonilised ja monotoonsed suveilu, kodukopli ja talveõhtu kirjeldused, ning lõpuks segased sonimused unistusist, mälestusist, viirastusist ja tundmatuist naisist, kes autorille teel vastu tulnd ja naeratand!...

Asjaolu tõenduseks, et tööde valikul igasugune kirjanduslik ja mitte-kirjanduslik kontroll puudunud, lubatagu mul tuua paar katket.

... „Päike loojenes, õrn eha värvis pilved veripunaseiks villatorteks“*). (Andi Murrola — „Õöpiku laul“.)

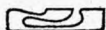
... „Sügisel, kui vihm tormiga vastu akent peksab saad sa omas voodis(?!!) minu sosinat kuulatama ja minu naer see sähvab pikse valgusega läbi avat akna sinu tuppa“ (Aisne „Unistus“).

Keskel selle „algupärasuse“ ja „originaalsuse“, mis terves koguteoses valitsemas ja mida ülaltood katked ehk osaltki iseloomustada suutsid, ei puudu ka — mis kurvastav — plagiaat. Näit. on „Aisne“ omma sügiskirjeldusse katke paigutand, mis Tuglase proosaluuletusest „Haab“ (Tsükl. „Suine melankoolia“, „Siuru III“) sõna sõnalt maha kirjutet.

Niipalju „Kumast“, mille olemas-olust siamaani väljaspool vaevalt teadlik oldi.

Lõpus olgu veel tähendet, et V. Õhtukool ka sel õpiaastal töötab, ent koguteostest ja päevakäskest ei ole midagi kuulda.

M. R-d.

Noorte ajakirjandus.

Archimedes. H. Treffneri asut. gümnn. Füüsika-Matematika ja Loodusteaduse Ringi ajakiri. № 1. MCMXX—MCMXXI. Tartu. 24 lehek. (Hind. 15 m.).

*) Sõrendused ja vahelmärkused klambrites igal pool minu. Autor.

Avades nägusaid trükit kaani pettub lugeja kohe, nähes memiografeerit sisu. Ajakiri on puhtteaduslik, nagu näitab juba teda väljaandva ringi nimi. Käesolev nummer sisaldab pääle eessõna Archimedese eluloo (nähtavasti peavad väljaandjad viimast endi vaimliseks isaks), kirjutuse „Graafilisest kujutamisest“ ja „Elu tekkimine maakeral“, 5 matemaatil. ülesannet ning värvilise E. Asut. Kogu ja Riigikogu koosseisu tabeli. Ei saa öelda et see sisu huvituseteta oleks, kuid midagi otse ligitõmbavat sääli ka ei leidu. Kaunis keskpärased kirjutused õpitunnilt tuntud teemidelle — neistki kaks paremat õpetajate omad. Mis puutub värvilisse Asut. Kogu ja Riigikogu parteilist koosseisu võrdlevasse tabelisse, siis on see huvitav, välja arvatud mõned arusaamatused.

Üleüldiselt on tervitetav katse noori ka teadusalal omi mõtteid avaldama virgutada. Võiks loota, et seda võimalust kasutamata ei jäeta ja järgmine nummer juba enam õpilaste kirjutusi sisaldab, seda enam, et kaasatõötamise võimalus kõigil keskkooli õppureil.

Korridor. Noorte ajakiri (shapirografeerit). Väljaandja „Neli“. Vast. toimet. A. Meiesaar. Tartu Kommerts kool.

№ 1. Detsembril 1920. Hind 10 m. 16 lehek.

№ 2. Jaanuaril 1921. Hind 15 m. 20 lehek.

№ 3. Veebruaril 1921. Hind 15 m. 32 lehek.

Umbusaldust ajakirja vastu äratav alguses veidi kentsakas ja põhjendamatu nimi, mida ei kõrvalda ka väheütlev Toimetuse eessõna-sissejuhat. Sisu enamasti puhtilukirjandusline proosa (mitte ainukestki luuletust). Tööd ise on kehvatu võitu — esineb meile juba varem tuntud verevaeusus! Küllalt, äärmiselt küllalt juba „magusaist“, romantikaga läbipõimit „unistusist“, suudlusist, ja alistumisest ikka ja jälle „seelikuliste“ ees. Tuli tähtselt tahaksin kirjutada sel puhul: „küllalt“! See on enda elujõuetuse seesmise tühjuse tunnistus. Silmatorkav on ka autorite vähesus, ning kirjutuste üksluisus. Hääna erandina meeoleolu suhtes tahaksin ära märkida K. Keeveski „Vesiroose“, mille autor kahjuks miskipärast ristind päeva- raamatu katteks. Päeva raamat on üleni kaunis „kahtlane“ asi, seda enam, kui teda publitseerima hakatakse. Muidu on nimetat kirjutus sümpaatlik, eriti ta lõpposa.

Teistest produktiivsem ja tugevam näib olevat ka Leino Kuruta. № 2 leiduv esimese numbril arvustus on kahvatu ega taba õigeid jooni ja motiive.

Endisist hästi parem on № 3, kus leidub juba mitmekesisemaid ilukirjand. ja muid kirjutusi.

Lõpuks ei saa keelata etteheidet Toimetusele, kes niisugusele „turu-kaubale“, nagu J. Viro „Nii“ ja „Vita kiri VI. kl.“ ruumi annud.

Tõuge. № 1. 22. I. 21. Tartu Koolidevahelise Õpilaskühingu väljaanne. Shapirografeerit. 8 lehek.

Vähemalt üks hää omadus on „Tõukel“ — ei tarvitse silmi rikkuda, nagu harilikult shapirografeerit väljaannete juures — ajakiri on masinal ümber kirjutet. Nagu sisseütlengus öeldud, on see esimene number terveni pühendet väljaandva ühingu reklameerimiseks, mispärast ta sisu ka kuivavõitu (pea poole täidab põhikiri).

Eo. № 1 ja 2. Jaanuar ja Veebruar 1921. Väljaandja E. N. K. S. Tütarlaste Gümnasiumi VI a, b, c klass. Memiografeerit. Hind 20 ja 15 mk. à 16 lehek.

Nõrk on see E. N. K. S. Tütarl. Güm. õpilaste ainuke eluavaldu üle hulga aja. Kuigi väljaandjaiks ja ajakirjas esinejaiks autoreiks alles VI kl. õpilased, võiks neilt siiski enam nõuda. Kui võrrelda näit. „Eo'd“ „Korridoriga“ (mis samuti VI kl.), siis võib otsekohe näha viimase üleolekut. Nõrk on siin mitte üksi käsitusviis (eriti luuletusis!), vaid ka ainete valik. „Puudub originaalsus, igasugune omapärasus. Ärge vesistage, olgugi, et olete „sellen ean“! tähendab № 2 leiduva esimese numbri arvustuse autor. Võib julgesti sellega ühineda.

Valk. № 1 ja 2. Tartu Kaubandus-Keskkooli IV kl. õppurite ühingu „Pikne“ ajakiri. Tartus 1921. № 1 — 14, № 2 — 16 lehek. Hind à 20 mk. Memiogr.

Kui nõrk on „Eo“, siis ei saa „Välgust“ oieti tõsiselt juttugi teha. Peab imestusega küsima, mis jaoks raisata paberit ja vaeva niisuguste asjade paljundamiseks? Mis mõte on IV kl. õpilasil endi produktsiooni kogu Tartu õpilaskonnale (memiografeerituna ulatab ta igatahes nii kaugemale) näidata, kui seda ei riskeeri teha isegi sama kooli vanemad õppurid, püüdes käsikirjalise ajakirja juures, ja kui isegi „Uudismaa“ peab tihti punastama, ise enda sisu nõrkust tundes. Mis siis rääkida veel „Välgust“ või mõnest teisest tema sarnasest. Niisuguse materjali mitmustamine on asjata enese kurnamine nii aineliselt, kui vaimliselt ja tuleks soovida, et sellest võimalikult pea loobutaks (see ei käi mitte ainult „Välgu“ kohta). Kui just tingimata tahetakse, et „külarähvas“ näeks, mis mõni mees „võib“, siis lepitaagu vähemalt käsikirjalise shurnaaliga, mille arvustamisele juba teistsuguse mõõdupuuga tuleb asuda.

Pärnu Koolinoorsoo Liidu sektsiooni Natuura Album. № 1. Veebruar 1921. Shapirogr. 38 lehek.

Pärnus on näha elu — huvitavat elu, seda näitavad üksikud teated säälsesest tegevusest „Uudismaas“, seda näitab ka kõne all olev album, kuhu, nagu teatatakse, asetet kõik toimetusele saadet tööd ilma valikuta. Ja ometi on see üks soliidimaist meie noorsoo käsitsimitmustet ajakirjust, kust hoovab vastu terve ja värske õhk. Mis ilukirjanduse osa (paar luulet.) puudu jätab, selle tasuvad teoreetilised — teaduslise sisuga — kirjutused, nagu juba nimi näitab, enam loodusteadlastele teemidelle. Võrreldes teda

Tartu „Archimedes'ega“ peab küll otsuse tegema viimase kahjuks, kuna ta kuivem ja üksluisem.

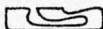
Natuura album võib nii oma sisu kui välimuse poolest mõnelegi meie noorsoo ajakirjale eeskujuks olla.

Ole Valmis. № 1. Tartu Skoutide Maleva häälekandja. II. aastak. Veebruar 1921. Tartus. 16 lehek. Hind 15 mk. E. K. Ü. Postimehe trükk.

Kehv on see Tartu skoutide ajakirja esimene number. Sisu kulunud ja kahvatu. Ained huvitusetud. Kirjavigu ja keelelisi järjekindlusetusi palju. Sisu: Toimetuselt — E—n; Skoutide tekkimine üldse ja Eestis — R. Antik; Mispärast peame skoutismi toetama — J. Mooses; Eelseisev kongress — J. Elken; Laager — V. Frey; Tartu sk. Maleva — E. Jõgi; „Ole Valmis“ № 1 ja 2 — J. Voldemar ja teated.

Tahaksin skoutide ajakirja näha palju värskemana ja mitmekesisemana, — eriti, kui ta trükituna ilmub, muidu kaotab ta varsi oma usalduse.

A. J.

Kroonika.

Haapsalu õppiva noorsoo organisatsioonid.

Haapsalu õppiva noorsoo seltsid, ühingud ja ringid on langend neis konfliktide keerus, mis selle õpiaasta algul kohaliku gümnaasiumi juhatuse ja kooli ning klassi nõukogude vahel lahti puhkesid.

Ma ei tea, kummal poolel õigus oli, kuid tean kindlasti, et liig kaugele, liig suurteni äärmusteni mindi nii ühel, kui teisel poolel. Kooli juhatuse leidis kooli ja klassi nõukogude sammu oma võimupiirese segamise, õpilased koolijuhatus sammu ebaõige ja nende õiguste kitsendamise poole juhitud olevat. Et kummalgi poolel aru pähe ei tulnud järelanda, siis oli kokkupõrge vältimatu, ning viimases kaotid õpilased. Hulk õpilasi on nüüd kõrvaldet igasugustest organisatsioonidest ja on koolijuhatus vande all, ning pean tähendama, et just need, kes õppurite organiseerimises juhtivat osa mängisid, kõigi nende ettevõtete hingeks olid.

Nüüd juba mitu kuud sest, kui too krahh oli, aga pole keegi õpilasist katsunud jatkata pooleli jäänud ehk alata uut. Vaikne on meil kui surnuaial. Siiski — nende isoleeritud hingede poolt oli katse luua „Sportühingut“, mis aga pooleli jäi, sest pädagoogika nõukogu arvamise järel võivad sarnased „Härjavõitluse seltsid“ (Sportühingu uus nimi) järke oodata, sest esimeses järjekorras olla vaja „vaimu harivad“ seltsid ellu kutsuda. Sellest

ajast soikusid õpilaste algatused. Siis tuli aga samm ses suhtes kooli juhatusel poolt. Anti mingisuguse põhikirja kokkusaadmine kolmeliikmelise komisjoni kätte ja usun kindlasti et see põhikiri registreeritakse, sest meil vaadatakse selle pääle registreerimisel, missuguste isikute poolt see kokku-saetud. Siimaaani pole midagi iseäralikku komisjoni töös olnud ning õpilased ei tea ka, mis sest üleüldse välja tuleb. Koolijuhatusel olla teada, et komisjoni neil päivil oma tööga valmis saavat. Siis tulla nädali jooksul pärast registreerimist seltsi pääkoosolek kokku ja kui siis ka isoleeritud hingi juhatusse valitakse, siis ei olla koolijuhatusel poolt selleks mingisuguseid takistusi. Oi milline ism, lism või isv! (Neil suffiksitel on vaid kohalik tähendus).

Üleüldse ripume meie toost „armulisest arvamisest“ ja meie teod ja sammud on „Haridusministeeriumi eeskirjades ettenähtud“; meie õpilased mingisugust tungi organiseerimiseks ja eneseavalduseks ei tunne, vaid käivad lukutud salapärasustena ringi, kuuluvad kohalikus „Rahvaülikoolis“ loenguid, haigutades ja herneid puredes ning laulavad baptisti kabelis „Talle kiitust“, muidugi on sest „kogust“ ka erandid.

Karl Aarne.

Põltsamaa skout-salgast.

1920 a. kevadel kutsus Põltsamaa kaitse-liidu ülem noored 15—18 a. kokku ja pani neile ette valida, kas otsekohe kaitse-liidu kohustusi täitma hahata, või boy-skoutide salka astuda, mis hiljem P. kaitse-liidu noorpiil-urite salgaks nimeteti. Noored valisid viimase.

Harjutustel käisid skoudid seltsimajas, hiljem endi staabi ruumides. Salga ülemaks jäi kaitse-liidu ülem alam-kapt. V. Pääliskaudselt näis asi hää olevat — salgas oli üle 100 noore, kes sunduslikult mobiliseerit olid, ja sellepärast lagunemist karta polnud.

Tõepoolest polnud P. noored sellega aga veel kaugeltki skoudid ega täitnud nende määrusi. Skoutide määrused keelavad suitsetamise, kuid seda tegid isegi aukohtu liikmed! Samuti käidi õige korraldust koos. Sarnasel loiduse põhjus näib pääasjalikult selles seisvat, et skoutideks noori sunduslikult mobiliseeriti. Sel teel on aga võimatu inimese hinge ümber muuta, eriti kui nii suuri ideaale teostada tahetakse, kui need skoutidel on.

O. Ibius.

Valgast.

Valga õppurkond on vähe-haaval liikuma hakkand, võrreldes põhjatu perise sügisega, mil jalgealust ega ühtgi toetuspunkti ei tahetud leida. Nüüd on see toetuspunkt igatahes leitud (kusagil Mesipuu t. № 1, 1) . . . ning õppur-ühingu „Tungi“ raamat-kogu, mis vahepääl osalt poogis viibis, on jälle liikmetelle avatud.

Kassaline seisukord on ühing „Tungil“ ja „Valga Koolinoorsoo Liidul“ nii viletsal järjel, et isegi mõlema organisatsiooni ühis-ruume (Mesipuu t.) võlgneva rendi tasumiseks kavatsesid Tungil „orkestrile“ kord omandet keelpille ära müüa. Just rahalisel põhjusel jäi Valga Koolinoorsoo Liit väljaspool esitamata, sellepärast et ei olnud nii palju plusse kassas, et oleks võind välja sõita.

Mis puutub Valga Koolinoorsoo Liitu ühes „Uudismaa“ abitalituse, statistilise arhiivi j. t. sarnaste asutustega, siis on nad küll ettekujutatavad haiged olevused, kes millegiga hakkama ei saa ja ei tahagi saada.

Valga õppurite põletavaks ja harutetavamaks kysimuseks on praegu Valga „Noorte-Püha“ küsimus, mis kogu õppurkonna keskel lõkendab.

E. P.

Valga õppur-organisatsioonest.

Olgugi, et senni on kirjutet Valga koolinoorsoost kui tukkuvast, on siin ometigi liikumist, taotlemist. On käärimiste aeg, väliste vorme loomiste aeg, pettumuste aeg. Äрге tahtke, et luues seinu, ehitades müüre, peab neid samal ajal ehtima ilustustega. Pärast. Või arvate, et välimine korraldamine on Xerxese veepeksmine?

Kuid süüd, mida võib etteheita valklastelle, on see, et liig kaua higistatakse „vormi“ kallal, kuna sisu, mida tahetakse kätte saada, jääb ometigi saamatuks. Oleks aeg asuda omi ülesseat sihi saavutamiseks.

Nii asutatakse ja likvideeritakse siin organisatsioone, nimelt:

1) „Tung“ koondas ennast, likvideerides eneses laulu-, spordi-, näite- ja muusika rühmad. Jäi järele ainult kirjandus rühm — nii siis puht-kirjandusline ühing. Mainitud rühmi likvideerimise põhjuseks oli liikmete vähene osavõtt, kunas nad asjata kulusid sünnitid.

Valiti uus kolmeliikmeline (enne 7.) eestseisus.

2) „Tung'i“ likvideerit näiterühma varemelt kerkis uus ring, mis „Valga Eesti Koolinoorsoo Draamaatilise ring'i“ nime all võttis sihiks: arendada õppureid teatri kunstis.

3) Asuteti salkkonna õppurite poolt kirjandus-teaduslike sihiga „Intiim rühm“, mis, vaatamata ta lühikest iga, on kõige intensiivsemalt töötanud sisuliselt, kuna välised vormid tahaplaanile on jäet.

4) Võiks veel mainida „Karskuse ühendust“. Kuid see ühing on jäänud ikka ainult nimeliseks, sest tegevust pole tal senni olnud mingisugust. Kõik mainitud ühingud on koolide vahelised.

Kui vaadata Valga õppur-organisatsioone rägastikku, võrreldes õppurite vähearvulust, siis ei saa tunnustamata jätta: milline jõude killustamine, ja sellepärast taotlemises nii väikesed resultaadid.

Jõud koomale!

—lem.

Pärnu Koolinoorsoo Liit.

Pärnu on eestkätt väikelinn. Elu liigub siin aeglaselt, kuid kindlas tempos, oma rada. Suured vapustused „välisilmas“ ulatavad siia ainult kauge kajana.

Sellest siis ka noorsoo liikumise aeglane, kuid järjekindel arenemine. Suuremana organiseeritud üksusena püsis Noorsoo Liit oma algusest (sügis 1917) kunni veebruari keskpaigani s. a. Palju staadiume elas ta läbi, ükslugu kohanedes aastasaja ja õppurkonna nõuetele. Oleks asjata neist staadiumest kõnelda ja „Uudismaa“ ruumi raisata.

II Ü. Ö. N. kongress tunnistas soovitavaks asuta ikka linna Koolinoorsoo Liidu. Meie koolinoorsoo edustajad hääletasid ka poolt. Kuid K. Liitu meil ei asutet, ehk küll katseid tehti. Viimase nurjamineku põhjus oli vastolu N. Liidu ja „Taima“ vahel. Kuid usun pigemini — organiseerit õppurkond polnud arenend veel K. Liidu staadiumini.

Uuesti elustas K. Liidu mõtte s. a. algul Tallinnas ära peetud K. Keskliidu asem. kogu istumine. N. Liit saatis Tallinna oma edustaja. Viimase tagasi tulles võttis N. Liidu juhatus kindlasti nõuks moodustada Pärnus K. Liit.

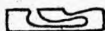
N. Liidu juhatus astus läbirääkimisse „Taimega“ K. Liidu moodustamise asjus. Tekkisid tunde pikkused vaielused, kokkuleppele ei jõutud.

N. Liidul tuli otsustada — kas meeletule kompromissile välja minna ehk ennast K. Liiduks tunnistada. Viimane tee oli kõige ratsionaalsem. Ja 16. veebr. kokku tulnud N. Liidu koosolek otsustas ühel häälel N. Liitu liikvideeri ja võttis vastu sellekohase komisjoni poolt välja töötet K. Liidu põhikirja. — Sellega oli K. Liit moodustet.

K. Liidus pole praegu ühinend veel kogu org. õppurkond, kuid 80% tingimata. On lootust, et see protsent pea suureneb.

K. Liit on ülelinnaline koolinoorsoo organisatsioon. Tegevusalade järele jaguneb ta osakondisse. Viimastel on oma põhikiri ja koduskord K. Liidu põhikirja piires. Praegu töötavad loodusteaduse, sotsioloogia-filosoofia, näite ja spordi (mees- ja naisgrupid) osakonnad. Ühised sisetulekud lähevad K. Liidu ühisesse kassasse. Osakondile tarvismineva varanduse muretseb Liidu juhatus ühises kassas olevaist summadest.

V. B.

„Noorte Püha“ üksikasjalisem kava ja üleüldised juhtnöörid alatoimkondile.

Üleüldised juhtnöörid.

„Noorte Püha“ peetakse ära 9, 10 ja 11 juunil Tartus. Et sel ajal koolides kunni 7-nda õpiaastani koolitöö lõpetet, langeb nende osavõtt iseenesest ära. Kategooriliselt keelatud ei tarvitse see olla.

Osavõtmist „Noorte Pühast“ on soovitatav siduda ekskursioonidega, olgugi, et nad ühte langevad koolitöö ametliku lõpuga. Eriti „Noorte Pühaks“ on raudteel sõiduks vaevalt kergendusi loota, küll aga ekskursioonideks. Ligemaid teateid sõiduvõimaluste üle raudteel ei saa Päätoimkonnalt enne, kui pole Valitsus otsustanud ekskursantide küsimuse.

Iga „Noorte Pühast“ osavõtva kooli juures kus Koolin. Liite pole, loodagu alatoimkond (soovitatav klasside ja õpetajate nõuk. edustajaist), kes ühendust peab Päätoimkonnaga ja organiseerib koha pääl „N. P.“ eeltöid.

Kongressi asjus annab ligemaid teateid E. Koolin. Keskliidu Sekretariaat (Tallinn, Kloostri t. 16).

Spordi olümpiaadi kavas on senni aset leidnud:

Võimlemine: 1) Vabaharjutuste gruppide võistlus: mees- ja naisgrupid mitte alla 16 inim. 2) Üksik neljavõistlus: a) kang, b) roobaspuud, c) hüpped hobusel, d) vabaharjutus. Igal alal 2 sunduslikku ja üks vaba kombinatsioon. Hindamine kokkuvõttes. 3) üksikute maakohtade demonstratsioon vabaharjutustes, püramiidides jne. suuremate gruppidega.

Mängud: 1) Lawn-Tennis a) meeste üksikmäng, b) meeste kaksikm., c) naiste üksikm., d) segamäng. 2) Jalgpall; 3) Base-ball meestele; 4) Bascet-ball meestele; 5) Volley-ball meestele; 6) Veepall meestele; 7) Volley-ball naistele; 8) Playground-ball naistele. Mängude õpetused ja reeglid saadetakse sellekohase nõudmise pääle välja.

Kergesport. Jooksud: 100, 200, 400, 1500, 3000 m., 110 m. tõkkejooks, 4×100 m. teatejooks, 10×250 teatejooks Tartu tänavail, 800+400+200+200 teatejooks. 60 m. jooks naistele, 4×60 m. teatejooks naistele.

Hüpped: Kõrgushüpe hooga ja hoota, kaugushüpe hooga ja hoota, kolmikhüpe hooga, teivashüpe, kaugushüpe hooga naistele.

Visked ja tõuked: Oda, ketas, kuul tugevama käega.

Viievõistlus: Oda, kuul (normaal), 100 m. jooks, kõrgushüpe hooga ja kaugushüpe hooga.

Kolmevõistlus noortele: 60 m. jooks, kaugushüpe hooga, ja base-balli kaugusviske (massiiv pall, läbimõõt 6 cm.).

Noorteks loetakse kõik, kes alla 15 a. vanad. Kolmevõistlusest osavõtjad võivad ka vanemate võistlusest osa võtta.

Veesport: Sõudmine a) süüstadel 500 m. 1 sõudja, b) Õppepaadil 1000 m. 1 sõudja, c) õppepaadil 1500 m. 4 s. ja 1 juhtija.

Ujumine: 25, 50, 100, 400 ja 1000 m. vabalt, 50 m. seljali, 100 m. rinnuli, 25, 50 ja 400 m. naistele vabalt.

Hüpped vette.

Olümpiaad algab 9 juunil ja kestab nädal aega.

Võistlustel esinevad maakohad (linnad, alevid jne.) kui teatud üksused ja punkte arvatakse maakohti järele, mispärast maakohtist, kus spordiringe ja koole mitu, olümpiaadile võistlejad peab saatma mitte üksik ühing ehk kool, vaid kohalik „Noorte Püha“ alatoimkond.

Mängudes esinevad maakohti koondet meeskonnad.

Kõigil võistlustest osavõtjail teatud maakohast peab vähemalt iga spordi eriala jaoks ühesugune vorm (riided) olema. Rongikäigust osavõttes on aga soovitatav igal maakohal ühine vorm.

Iga ühing, kool ehk maakoht esineb oma rinnamärgiga.

Kõik maakohad andku viibimata üles (mitte hiljem 15. maid) milles ja kui suurel arvul üksikasjust nad olümpiaadist osavõtma saavad. Üksikasjalisi teateid võistlusist osavõtu kohta võib saata kunni 8. juunini s. a.

Täpikäitsemise olümpiaadi kava ja võimlemis- ja vabaharjutuste ühised harjutused ning kombinatsioonid saadetakse sellekohase nõudmise pääle välja.

Laulupeo kava:

1) Üleüldine segakoor (5—7 laulu). Noodid saadetakse pea välja.

2) Üksikute linnade ja koolide koorid (igaüks 3—7 laulu). Laulude väljavalik jääb iga koori enese hooleks.

3) Linnade ja koolide sinfoopia orkestrid. Ettekannete väljavalik jääb jällegi igaühe enda hooleks.

Laulupidu on lahtise taeva all. Pääle selle on võimalus mõnel paremal kooril ja sinf. orkestril esineda paari parema palaga segaeeskavaga lõpupeol.

Koolid ja orkestrid, kes esineda soovivad, teatagu sellest laulupeo toimk. kunni 15. maini, juure lisades 1) endi eeskava, 2) osavõtjate arvu.

Kirjandusõhtu kava:

1) Õpilaste ilukirjand. algupärandid (proosa ja luulet.). Esitavad võimalust mõõda autorid ise.

2) Muusikalised ettekanded (kui võimalik, siis õpilaste endi kompositsioonid).

Ettekandmiseks määratud tööd tuleb kunni 1 maini kirjandusõhtu toimkonnale läbivaatamiseks saata.

Dramaatiliste ettekannete õhtu täidavad Tallinn ja Rakvere pikema näidendiga.

Segaeeskavaga lõpupeo kava:

1) Meeskoor, 2) segakoor, 3) sinfoonia orkester, 4) soolod: laul, klaver, cello, kornet, klarnet, viiul, plastika jne., 5) melodeklamatsioon, 6) plastika (gruppidele) ja rahvatantsud, 7) võimlemine (riistadel), 8) näidend (ooper, operett või rahvatükk).

Ettekantavad palad valivad ettekandjad ise. Esineda soovijad andku endid kunni 15 maini Pidutoimkonnale üles, mille järele toimkond siis otsustab, kas ja kes esineda saavad.

Maleturniirile pääsevad igast maakonnast, kus eelturniir olnud, paremad mängijad: Harjumaalt 3, Tartumaalt 2, mujalt igast 1. Kui osavõtjaid rohkesti kogub, siis jaotetakse nad grupidesse, igas 5. Gruppidevaheline turniir kestab 2 päeva. Võitjad korraldavad kolmandal päeval kiirturniiri. Osavõtjaid palutakse üles anda Maleturniiri toimk. hiljemalt 1 juuniks.

Näitusele pannakse välja ainult väljaspool kooli tehtud tööd: joonistused, käsitööd, kollektsioonid, noorte kirjandus (käsikirjal., käsitsi paljundet ja trükit) jne. Kõik, kes millegiga esineda soovivad, teatagu sellest hiljemalt 15 maiks Näituse toimkonnale.

Pidustustele sõitjad teatagu aegsasti (mitte hiljem 1 juunit) Korteri toimkonnale (Lutsu t. 14) endi arv ja kohalejõudmise aeg, et võimalik oleks aegsasti korterid muretseda.

Kõigi järelepärimistega tuleb pöörata vastavate toimkondade poole ja üleüldiselt asjus Päätoimkonna poole.

Kõik toimkonnad ja Päätoimkond asuvad Tartus, Lutsu t. 14 (sissekäik Jaani tänavast). Päätoimk. juhataja kõnetunnid teisipäeviti ja reedeti kella $\frac{1}{2}2$ — $\frac{1}{4}3$.

„Noorte Püha“ Päätoimkonna juhataja: A. J u h a n s o n.

Sekretär: J. N i r k.

Küsimused.

№ 3. Lugesin hiljuti vana Eesti perekonnalehest „Linda“ 1903 a. № 43 järgmise lause: „Veel mitmesugused mängud on Jaapanis peenemad ja huvitavamad kui meil, näituseks taeva tähtede järel kokkuseatud „dominomäng“, siis „gobangi-mäng“ olla neil meie male-mängust ette“!

Pikemat seletust säääl polnud. Kas ehk keegi „Uudismaa“ lugejaist teab midagi nende mängude kohta? Mn.

Kostused.

№ 1. Juhatus kuidas päikse kella teha. Võetakse laua tükkike, mis kõige vähem 9—10 tolli igat kanti lai on, ja hõveldetakse üks pool tasaseks. Nüüd tehakse sirkliga lauakesele kaks ringi ühe keskpunktiga;

esimese ringi jaoks tuleb sirkli harud 3 tolli laiali tömmata ja teise jaoks $3\frac{2}{3}$ tolli. On ringid tömmatud siis tuleb üle keskpunkti mõlemasse äärde ulatav õige joon tömmata.

Päikse kella seier on täisnurkse kolmnurga sarnane, mille üks (pikem) ristkülg 14 cm. on, teine (lühem) ristkülg $8\frac{1}{2}$ cm. Lauakese külge tuleb seier (seier peab plekist olema) ühele poole keskpunkti õigele joonele (mis üle lauakese on tömmatud) kinnitada ja kaldkülg vastu keskpunkti; seieri äär peab punkti päält keskpunktil seisma (muidugi kaldkülg vastu keskpunkti).

Tulp kuhu päikse kell otsa tahetakse panna peab otsapidi muidugi maa sees olema, lauake seieriga külge kinnitada ja looti säädida. Vari vaadatakse alati kaldkülje päält s. o. kaldkülje vari. Kui kell 12 päeva on, siis tuleb tulp nii keerata, et kaldkülje ja ristkülje vari joone moodustavad; see koht on muidugi õige joone pääl (üle keskpunkti tömmatud). Nüüd võib hakata kahe ringjoone vahele tunde märkima, kas tunnid üksi või ka pooled ja veerand tunnid, muidugi päris kella järele vaadates.

Märkus: Tunnid, pooled ja veerand tunnid ei ole mitte ühe pikkused ja sellepärast ei saa mõõtes neid märkida, vaid kella järele. Kui kell (päikse) loodis on, siis käib ta alati õieti.

E. Viirik.

Teadaanded.

„Concordia“ lugejaile.

Nõ 5 lõpeb „Concordia“ 1920 a. aastakäik. Ehk tellijaile küll 8 nummert lubatud oli, pole neil põhjust nuriseda, kuna senniste numbrite hind üksikult nii kui nii tellimishinnast kallim ($3+5+5+10=23$) m. ja aastakäigu jätkudes tellimishinda oleks pidand kõrgendada.

Edaspidise ilmumise kohta puuduvad kindlamad teated.

„Concordia“ abitoimetuse, Eestis.

„Uudismaa“ nr. 6

ilmub aprilli teisel poolel juubelnumbrina.

Toimetuse.

Kirjavastused.

Karl Aarne. Luuletused ei lähe. Kroonika ilmub ruumi puudusel alles nüüd.

O. Ailo. Ei lähe.

J. A—r. Pärnu-Jakobi. Luuletused nõrgad. Ei ilmu.

E. Noor. Siin. Nõrgad. Ei ilmu.

B. S—t. Siin. Luuletus nõrk.

Hiljem 15 märtsi päralejõudnud tööde kohta puuduvad otsused.

Ülesanded ja nende seletused peavad ka siit numbrist välja jääma.

Samuti kirjutuste võistluste aruanne.

Toimetuse.

Toimetuse: A. Juhanson, J. Kerge, E. Leppik, L. Obst, J. Rosental, A. Valter.

Vastutav toimetaja: cand. phil. Villem Ernits.

Väljaandja: E. Koolinoorsoo Keskkliit.

Toimetuse ja Talituse asub Tartus, Lutsu tän. 14